

***Praost Henn Unt,
23. Kadrina
kirikuõpetajate
väärikas reas***

UUEKS AASTAKS

Henn Unt

Nüüd jääb usk, lootus ja armastus, need kolm; aga suurim neist on armastus. Kor. 13,13.

Oleme astunud taas uude aastasse ja nagu iga uue päeva, uue nädala ja uue aasta alguses, nii ka täna seisame vastamisi tundmatuga ja küsime, mida peaks ta meile tooma.

On kauniks kombeks aasta esimesil päevil anda edasi häid soove oma kaaslastele ja meelsasti võtame neid ka ise vastu, ent seda, mida aasta meile tõeliselt sülle puistab – olgu siis õnne ja rõõmu, muret või valu – seda võime kogeda alles päevade möödumisel. Kuigi meie ei tea, mida toob homme päev, järgnev aasta, siis teame ometi seda, et tulevikule võime vastu minna alati rõõmsalt ja julgelt, kui Jumala annina on meie südameisse istutatud usk, lootus ja armastus.

Usu jõust on palju kõneldud ja seda mitte asjatult. Jeesus ütles: “Usk on see võimus, mis maailma on ära võitnud.” Või jälle: “Kui teil oleks usku ka sinepiivakese võrra, siis võiksite mägesid nihutada.” Usk on jõud, mille abil meie ehitame ja loome. Kas ehitaja suudaks kanda kive kokku, kui tal puuduks usk oma käte jõusse? Kas oleks kangrul huvi põimida lõngu kangasse, kui ta ei usuks oma kätetööna valmivat kaunist kangast? Ja lõpuks, kas meil jätkuks julgust astuda oma igapäevaste askelduste ja ettevõtete juurde, kui meil puudub usk õnnestumisse ja edukaisse tagajärgedesse. Usk on edu pandiks, sest usk teeb tugevaks, annab jõudu. Jõust aga tuleneb edu nagu kartusest ja hirmust ebaõnnestumine. Sellepärast olgu uue aasta hommikul meie tulevikku suunatud pilk täis usku ja julgust!

Aga kust ammutame meie seda salajõudu, mis teeb meid tugevaks ja kannab läbi kõigist eluraskustest, kust võtta sellist usku? Küsigem neilt, kes meid on kasvatanud, kelle elupäevad olid palju raskemad ja kelle igapäevane leib muredega pooleks. Kui palju usku oli nende südameis ning lootus tuleviku õnnepäevile pani neid kive ja kände veeretama ning raiesmikke puhastama. Nemad pidasid vastu, sest nemad teadsid õnnistuste allikat ja kas meie – nende lapsed – tohime olla nõrgemad. On tõsiasi, et taevas pole alati selge, ei ole meile meelepärased kõik päevad. Kuid me teame, ei päikese mõjujõudu ei suuda vähendada pilved ja tema kiirgus ning soojus jääb samaks ka pärast tormi ja äikest. Kui elu rasketel tundidel hakkab kaduma usk, siis pöördugem selle Issanda poole, kes vaigistas tuult ja merd, hakakem kinni Tema käest!

Kui südant piinab valu, siis heida põlvili ja Isa kätte elu nii usu täiesti. Kõik mured Tema ette siis kannal palvevääs, nii iga valumõte Sul kustub südames.

Isa ei jäta oma lapsi maha. Kindlalt uskudes Tema abisse ka elu raske-mail hetkedel, võime julgelt astuda uude aastasse, nii nagu igasse uude päevagi tedmisega, et meie teel seisab alati ootamatu abi. Usk, see on vaimne jõud, mis kandub meie kõigile eluavaldustele ja tegudele. Apostel Jaakobus ütleb: “Kui usk töötab koos tegudega, siis saab ta just tegudest täiuslikuks.” Sellepärast olgu iga meie töö ja tegevus seotud usuga ja usku jätkugu meil ka palve jõusse.

Usu algpõhjus ja olemus on Jumala tunnetamine inimhinges. Kui meie päev päeva kõrval elame selles tunnetamises ja laseme jumalikul jõul endas elada, siis ei jää meisse ruumi kartusele ega murele, vaid me astume homsele päevale vastu lootuses.

Kui ema oma väikest last rinnale surub, siis mõtleb ta lootuses tulevikule, et sealt võiks õnn vastu naeratada tema armsale.

Kui noored leiavad ühise tee, siis kannab neid lootus kaunile ja viljakale elule – elule täis üksmeelt ja armastust.

Haige inimene – kas ei kannal ta endas lootust paranemisele! Ja kas ei veereta meiegi oma muresid Jumalale lootuses Tema töotuste täitumisele! Nii oleme igal sammul seotud lootusega.

Võtkem kord inimeselt usk ja lootus ning vaadake, mis jääb temast järele? Kas me oma naabruses näeme vähe neid elu kõrvalteedele kaldunuid, kellel matka siht on silmist kadunud. Kõik on mõttetut ja tühi ning hingest peituvat igatsusjanu rõõmu ja õnne järele püütakse kustutada hetkelistes joovastustes, arvates, et tõeline rõõm seisnebki lõbutsemises ja naudingutes. Kas see aga ehib teda, teeb teda kauniks ja tugevaks ning tõeliselt rõõmsaks? Kild killu järel laastab see inimese vaimse ja sageli ka füüsilise jõu ning alles liiga hilja märgatakse oma nurjunud elukäiku. Küll süüdistatakse siis rasket saatust, halbu eluseltsilisi ja suuri muresid ning kannatusi, mis on inimesele peale pandud. Ikka tahame meie kõige halva põhjusi otsida väljaspoolt, vigu näha teiste juures. Aga kõigepealt peab inimene oma hinge iseenele avama ja küsima, kas tema ise on olnud laitmatu? Apostel Paulus kirjutab: “Ei ole, kes õige on, ei ühteainustki.” (Room.3,10.) Ja sama avatult peame seisma Jumala ees ning vastama, kas Tema ususeeme on võinud meie hingest idaneda ning lootusevili kasvada.

Ei, sest ei saa olla kõikumist seal, kus valitseb usk, ega nurjumist neil, kes kannavad lootust. Ei saa mured ja rasked katsumused maha suruda inimest, kes oma lootuse paneb Jumalale, sest ta teab, et ka kannatused saavad lootuse ja usk teeb südame rõõmsaks.

Soome kirjanik, akadeemik Mika Valtari jutustab ühes oma teoses mehest, kes kaotas elus kõik – oma lähedased inimesed, maise vara ja õnne – ja alles siis, kui ta oli oma Issanda ette põrmu langenud, siis sirgus temast uus inimene, tugevam ja õnnelikum kui enne. Ja ta tunnistas, et alles kõike kaotades õppis ta tundma tõelist õnne ja rõõmu, sest õppis tundma Jumalat, kes oskas hinge ühendada lootuse, usu ja armastusega.

Meile kõigile on Issanda sõna: “Olge rõõmsad lootuses, kannatlikud ahistuses, püüvad palves.” (Room.12,12.)

Nõnda astugem ka uue aasta teele lootuses, et suur Looja kannab meid üle kõigist raskustest ja murepäevadest.

HENN UNT (1903-1986)

Lapsepõlv ja noorusaastad.

Hermann Everti poeg Unt nägi ilmavalgust 29. märtsil 1903 Koorkülas, Helme kihelkonnas Valgamaal. Temal, pere noorimal lapsel, oli kolm venda ja kaks õde. Pere kaotas ema, kui Hermann oli nelja-aastane. Viie-aastasena tuli asuda tööle, nimelt seakarja. See töö looduse rüpes oli omajagu huvitavgi. Võis laulu lasta nii valjusti kui jaksas. Selle peale oli vanem õde kurjustanud, et kui Hermann nii kõva häälega karjub, siis pere ei koolitagi teda arstiks. Küllap oli isa selliseid tulevikuväljavaateid noorimale pojale soovinud. Veelgi hiljem, juba päris karjapoisina, oli ta metsas ehitanud kantsli, kust loomadele jutlusi pidas. Mõjutuseks oli muidugi kirikus kuuldu. Tädipoeg, karjakaaslane, olnud siis pahane oma madalama – köstriameti pärast. Sellised olid laste mängud, milles ometi tõetera tugevasti sees oli.

Kui ta Tõrvas kooliteed käima hakkas, oli isa juba kirikumõisa rentnik Helmes. Nende väike majake asus kirikupargi ääres. Pargi ja maja vahel oli väike tiik. Juutum lapsepõlvest tiigil oli tema arvates määrava tähtsusega. Kord, ulpides lauaukkidest kokkulöödud parvel, kukkus ta vette. Õnnetuseks ei osanud aga poiss veel ujuda. Samal hetkel hakkas kostma kirikutornist kellahelin. Ka täiskasvanuna oli ta veendunud, et see aitas ta veest välja ning määras kogu edasise elutee.

Tõrva Gümnaasiumis, mille I lennu lõpetajaks ta sai, võimaldas õppida vaid vanema venna abistamine talutöödes, sest eakal isal ei olnud enam jaksu poja koolitamiseks. Nii kulusidki gümnaasiumiõpilase kodused tunnid põllul adrakurgi hoides või kõike muud toimetades, mis ühes talus ette tuli. Selline füüsiline töökoor andis oskused ja vastupidavuse kogu eluks. See ei kahandanud vaimseid võimeid ning huvisid, mille sekka kuulusid ka kahtlemata loomuomane kõneanne ja hea kirjanduse nautimine. Ka oli looja talle kaasa pannud joonistamisande, mida ta usinasti kasutada võttis. Peale gümnaasiumit tekkis isegi küsimus, kas mitte kunst ei peaks olema edasiõppimise suunaks. Ülikoolipäevil valmis autoportree

Juba gümnaasiumipõlves tuli tal eksrompt esineda kõnega ühes pulmas mõrsja tanutamise tseremoonial, sest õiget tanutajat ei olnud lihtsalt kohal. Tema aga osutus seltskonna arvates kohalolijaist kõige haritumaks, sest tol ajal jõudsid maalt gümnaasiumisse vaid vähesed! Kogenud perenaiste näpunäidete järgi sai toimetus teoks ja kõne kuulsaks, nii et teda hiljemgi mõnikord kõnet pidama kutsuti.

Et kodust rahalist toetust loota ei olnud, võimaldas Tartu Ülikooli Usuteaduskonnas õppimist vaid enda teenitud sissetulek. Nii kulgesidki üliõpilasaastad vahedumisi tööga. Aastale Tartus järgnes aasta kooliõpetajaametis Türil. Suviti sõitis ta aga jalgrattal Helmest Viljandisse, et võtta laulutunde ühe pimedalauluõpetaja juures. Küllap tuli see soov armastusest laulu ja muusika vastu. Poisikesepõlves oli ta mänginud suupilli. Ometi oli laulutundidest kasu hilisemas elus, sest kõnepidamisel oli vajalik õige hingamine.

Algasid tööaastad pastorina.

Pastor Unt valiti teenima Kullamaa kogudust Läänemaal. Seal töötades möödus 15 aastat. Abikaasaks sai kolleeg Türi päevilt. 10 aastat lastetut abielu viis siiski lahutuseni, vaatamata imikueas kasutütre lapsendamisele. See oli väga raske löök. Ometi olid aastad Kullamaal täis rahuldust pakuvat tööd valitud ametis. Ta pälvis rahva usalduse ja lugupidamise. Sageli tuli teenida kolme kogudust üheaegselt, sest esimese Eesti Vabariigi aegne Läänemaa oli vaene ja ka kultuuriliselt mahajäänud seisus. Ei suudetud igas koguduses kirikuõpetajat palgal pidada. Kogudustevahelised vahemaad olid rohkem kui 18 km. Peamiseks pastori liiklusvahendiks oli jalgratas soojemal ajal, talvel aga hobune. Väga porisel ajal tuli ette isegi ratsasõitu. 1940. aastal õnnestus laenu abil osta sõiduauto, mille aga pärast uue võimu kehtestamist omastas Haapsalu Täitevkomitee.

Kullamaa perioodi langes ka nimede eestistamise laine. Seda protseduuri läbiviiva ametnikuna pidi eeskuju näitama ka pastor Unt ning tema eesnimeliseks sai Henn.

Kullamaa kogudusel oli ka maavaldus, mis tahtis harimist. Henn Unt tegi selleks kõvasti füüsilist tööd. Vahetanud pastoritalaari kodusemate tööriiete vastu, oli tal ikka käes vikat, reha või labidas – need talumehele igiomased abilised.

Sõja-aastatel leidis Kullamaal Henn Undi juures peavarju hea tuttav, laulupedagoog Linda Saul perekonnaga. Tema juhtnöörid hääl kasutamise ja õige hingamise osas nii kõnes kui ka laulus olid pastorile kui suures osas häälega töötavale inimesele hindamatud. Henn Undi hääl oli kandev ja hääldus veatu veel kõrges vanuseski. Linda Sauli näpunäidete järgi sai ravidud ka häälepealte kahjustus pärast vangipõlve.

Uue riigikorra kehtestamine tõi Henn Undile kaasa otsuse vahetada töökoht. Tolleaegne piiskopi asetäitja August Pähn pakkus talle Tallinna Kaarli kogudust, kuid sai resolootse vastuse: *“Ma olen maamees ja tahan suvel käia paljajalu õues!”* Siis saigi töö- ja elupaigaks Viljandi – üks Eestimaa maalilisemaid linnu. Väikese Jaani (endise saksa) koguduse pastori elukoht – pastoraat – asus mäenõlval, kus aed langes terrassidena alla orgu. Vastas kõrgusid lossimäed. Kõik töötas uue õnneliku elu algust, mida ei suutnud heidutada sõjajärgse aja igapäevavaraskused, näiteks toidupuudus ja ostutšekid. Henn Unt kohtus inimesega, kes sai südame-ähdaseks. Koos veedeti kauneid tunde looduse rüpes mägedes ning paa-diga järvel. Abielu registreeriti septembrikuus Tallinnas, laulatustalituse viis 5. oktoobril 1946 läbi piiskop August Pähn Jaani kirikus Viljandis. Kuigi abikaasa Hilja oleks võinud töötada pedagoogina, ei saanud ta töökohta, sest oli abielus pastoriga. Sama saatust kogesid paljud kirikuõpetajate naised, näiteks inglise keele õpetaja Asta Kuurme Põltsamaal, pastor Viksi muusikaõpetajast abikaasa Kolga-Jaanis. Jaani kirikus oli väga hea orel. Hilja Undi sõnul see imeline pill mängis lausa ise! Kuid Viljandi muusikud ei saanud sellele üle ühe korra mängida, sest järgmisel päeval esitas teadagi kes ultimaatum: kas kirik või töökoht. Hilja Unt asus paratamatult täitma organisti ülesandeid. Istuda orelipingile oli olnud ka tema ammune unistus, sest vajalikud oskused olid ju olemas.

Ka Viljandi väike Jaani kogudus võttis uue pastori kiiresti omaks. Kirik oli rahvast täis igal pühapäeval. Pärast Viljandi maakonna praosti Helme kirikuõpetaja Uustali arreteerimist tuli Henn Undil asuda praosti kohusetäitjaks. Jumalateenistusi ning muid talitusi oli rohkesti. Henn ja Hilja Unt

olid kui õnnelikud looduslapsed keset kaunist ümbrust. Elu oli imeline, kuid kõuepilved kogunesid ja muutusid salamisi üha ähvardavamaks. KGB hakkas Hilja Unti “kohtumistele” kutsuma. Kuna Hilja raskekujuline radikuliit, mis saadud sõja ajal põllutöödel venda abistades, teda aeg-ajalt liikumisvõimetuna maha surus, võimaldas ka neist kutsetest keelduda, siis seda usuti. Hakati kutsuma Henn Unti. Küsiti, kes külas käivad ja mida nad “uuest” korrast räägivad. See oli aeg, kus tuli teha valik: kas reeta või ohverdada ennast.

1949. aasta alguses ootas perekond Unt neljandat kuud esimese lapse sündi. Tavaks olid saanud õhtused jalutuskäigud. 9. veebruari õhtupoolikul läks Hilja jalutama koos sõbrannaga, sest pastor Undil oli käsil tõlketöö vene keelest. Ta tõlkis parasjagu Lev Tolstoid raamatust “Vene kirjanike mõtteid Jumalast”, kui saabus 3 võimuesindajat eesotsas vene ohvitseriga. Järgnes läbiotsimine ja teatud kirjavara konfiskeerimine, Kullamaa koguduse ajalugu ning pere külalisteraamat seal hulgas. Hilja Undi kojujõudmise ajal kirjutati üles mõõblit. Henn Unt arreteeriti.

Aastad võõrvõimu vangina.

Vang viidi Tallinna Pagari tänavale, kuhu ta jäi kuueks kuuks. Arreteerimise tegelik põhjus oli muidugi Eestis vägivallatseva võõrvõimu soov vabaneda veel ühest eestimeelsest pastoriga, kellele kuulus rahva suur poolehoid. Ettekäändeks sai aga naeruväärne süüdistus: ameerika salaluues osalemine. Sellekohane viide “pigistati välja” ühelt varem arreteeritult, kes oli olnud Viljandis perekond Undi külaline. Kuigi hiljem kogus valedust andja julgust ja loobus öeldust, ei saanud alati eksimatu võim tunnistada end seekord eksinuks. Võim oskas ju süüks keerata ka normaalse inimese tavapärase aususe.

Kullamaalt oli üks Moskva Ülemnõukogu saadik teatanud, et Henn Undi kohta ei ütle seal küll keegi ühtegi halba sõna. Arreteerimise põhjuse otsimist jätkati hoolega. Henn Unt oli olnud ERÜ – Eesti Rahva Ühisabi – esimees. See ühing asutati sõja ajal mobiliseeritute perekondade abistamiseks. Aga see oli saksa okupatsiooni aegne organisatsioon! Leiti ka ühe sõjaaegse jõulujuhtluse tekst, milles leidis lause, et jõuluvalgus paistab ka Kirovi vanglas ning Siberi vangilaagrites. Kuna need argumendid ei andnud põhjust nõuda karistust kohtu kaudu, siis määras Moskva “troika” Henn Undile 10 aastat vabadusekaotust. See oli aeg, kui enamusele mõisteti 25 + 5!

Pärast kuus kuud kestnud õiseid ülekuulamise Pagari tänava kurikuulsas

majas viidi vang üle Patareisse. Kui karistus oli määratud, anti võimalus abikaasaga kohtumiseks. Varem oli Hilja Unt, elades Tallinnas õe perekonnas, saanud edasi anda vaid toidupakikesi. Kohtumine leidis aset nii, et külastajad – peamiselt naised – seisis ühel pool metallvõrku ja teisel pool, umbes 1,5 m kaugusel, seisis vangid. Kahe leeri vahel jalutas valvur, tänu kellele sai võimalikuks väike heategu – vahepeal sündinud poeg Reinu ristimisfoto näitamine isale.

Pikk ja kauakestev teekond viis vangi Kazahstani, kus Džezkazgani lähistel olid suured vasekaevandused. Maa-alune töö mürgises keskkonnas oli surmav. Kuid saatus oli varunud Henn Undi elule veel palju aastaid. Kopsupõletikujärgselt sai ta maapealsetele töödele, mis säästiski elu. Kuigi vangilaagri peaaegu olematud elutingimused ja inimorganismile energiat mitte andev toit olid kõik, mis üldse olemas olid, tuli teha rasket füüsilist tööd. Kõige kurnavam oli muidugi vagunite laadimine. Ehitati ka maju, kus pottsepatöö vajas juba oskusi ning veidi loominguulist lähenemistki.

1952. aastal õnnestus mõnel vapral naisel, nende seas ka Hilja Undil, ette võtta teekond Kazahstani, et külastada oma kinnipeetavaid abikaasasid. Henn Unt oli sellel ajal juba vabakäiguvang ning töötas markšeiderina (*ÕS: mäe-tööstuslike mõõtmiste spetsialist*). Sealset kuumust talus ta üllatavalt hästi. Oma vangielu üle ta ei kurtnud ega kaevanud, vaid tunnetas hoopiski enda vajalikkust seal, kus mehed kippusid sageli murduma. See oli professionaalne pastori hingejõud, mis, hoolimata isiklikest piinadest, kandis hoolt ikka teiste eest. Oma elukutse tõttu tuli tal kõik kirikupühad mööda saata kartseris, mis tegelikult näitas ju võimu hirmu inimhinge võimsuse ees.

Koduigatsus ja vangipõlve kibedus inspireerisid kirja panema luuleridu. Nii ongi sellest ajast pärit hulk luuletusi tööst, loodusest, tunnetest. Samuti inspireeris võõra maa loodus, millel on küll igal laiuskraadil oma ilu ja võlu, joonistama. Hilja Undi 35. sünnipäeva tähistas kaustik, mille ühel leheküljel luuleread ja teisel joonistus. Vangide leidlikkus leiutas joonistamiseks tindipliatsi puru niisutamisest saadud lillakat värvi. Muud ju lihtsalt ei olnudki olemas!

Kuigi Stalini surm vallandas amnestialaine riigis, ei laienenud see ometi Henn Undi karistusajale. Küll aga sai tema ise hakkama sellega, et töötas oma 10 karistusaastat täis 7 aastaga!

Kalli kodumaa pinda puudutas Henn Undi jalg Kiltsi raudteejaamas 1956. aasta aprillikuus. Seal jõudis ta taas oma pere juurde, kus ootasid ees

seitsmeaastane poeg Rein ja abikaasa Hilja. See oli kohtumine ja tutvumine pojaga, millegi lõpp ja millegi algus ühteaegu. See oli sündmus, mis korvas talutud kannatused. Kuigi ees ootasid uued eluraskused, ei olnud need ometi võrreldavad möödunuga.

Suurim rõõm ootas perekond Unti ees 1958. aastal, kui sündis teine poeg. Nüüd sai Henn Unt segamatult nautida isarõõme ja pisipoega igal hetkel kätele võtta. Eero kasvaski kas isa süles, tema jalgratta esiistmel, kelgul või käekõrval.

Loomulikult ootas ees töö, normaalse inimese normaalne töö. Henn Unt soovis kohe tööle asuda. Jälle hakkas inimese soove suunama võimu julm käsi ja inimene pidi oma soovid sättima võimule sobivasse voolusängi. Võimule ei sobinud (loe: võim kartis) lubada eksvangi riigipiirile liiga lähedale. Nii keelduti elamisloa andmisest Pärnusse.

Kuigi väike Eesti oli ja on ju tervenisti piiriäärne riik, sobis võimule siiski pärispiirist veidi kaugemal asuv Kadrina, mis oma suurusele vaatamata tollel ajal kandis küla staatust. Absoluutne kasusaaja oli Kadrina, saades kolmeks aastakümneks suurepärase pastori, suurepärase inimese ja perekonna elu- ning tööpaigaks.

Elu- ja tööaastad Kadrinas.

1. juunist 1956 asus Henn Unt teenima Kadrina kogudust. Perekond järgnes aasta lõpus. Elupaigaks sai rohkem kui kahekümneks aastaks Koidu tänav 9, mis koguduse asjaajamise seisukohalt oli küll kirikust kaugel. Alles 1977. aastal õnnestus kogudusel osta maja kalmistu vahetus läheduses.

Loomupärane kohanemisvõime ja andumus oma elukutsele lasksid uuel kirikuõpetajal kiiresti sisse elada koguduse ellu Kadrinas. Olid siin ju eelnevalt võimust võtnud teatud intriigid, mis olid sündinud ametist lahkuma pastor Viise. Kahjuks leidub kõikjal inimesi, kes saavad oma vaimutoidu intriigitsemisest. Nii hakkasid ka uue pastori vastu suunatud kaebekirjad rändama Tallinna. Suureks toeks sai peapiiskop Jaan Kiivit, kes soovitas neile lihtsalt tähelepanu mitte pöörata. Siis tuli Henn Undi juurde vanem naisterahvas, kes oli igal pühapäeval kirikupingis istunud, pihtima ja andeks paluma, et oli kaebekirjad valmis meisterdanud. Ta oli järele andnud mõne inimese mõjutustele selles suunas. Saatuse tahtel said hiljem neist inimestest uue pastori austajad, kui olid teda lähemalt tundma õppinud.

Kadrina koguduse uut pastorit ootas tööpaigana ees lagunev kirik. Kivikiriku ehitusaja on ajaloolased paigutanud XV sajandisse. XX sajandi keskpaigas olid kirikusised puitosad hallitusseenest tugevasti kahjustu-

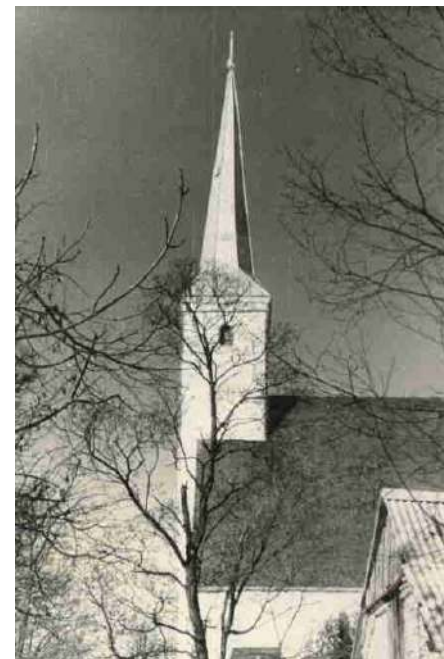
nud. Altariruumi põrand kõikus nii tugevasti, et oli ohtlik peale astuda. Algas igasuvine kiriku remontimine.

Pastor Undi esimeste tööaastate jooksul Kadrinas tehti sees- ja väljaspool kirikut nii palju parandus- ja korrastustöid, et nende loetelust saaks pika nimekirja. Pisemate kõrval võeti ette ka töid, mille kasutegur ulatub tänapäeva ja kaugele tulevikku. Elekter oli esmakordselt kirikusse sisse viidud küll 1922. aastal, kuid vajas korrastamist ja täiustamist. Puitkonstruktsioonide väljavahetamiseks tuli materjal metsas langetada ja siis saeveskis laudadeks-prussideks saagida. Vaja läks palju abilisi ja palju koguduse raha. Eestöötegijaks oli ikka Henn Unt. Tema pani käed külge puutööst pastelltoonides värvide segamiseni. Kiriku katuse uuendamiseks telliti Avinurmest 148 tuhat katusepilbast. Teadagi ei ole pilpakatus pikaajaline. 10,7 tonni lupja kaevati maasse, et aasta pärast valgendada välisseinad.

Tuntud ajaloolase Villem Raami juhendamisel toimusid restaureerimistööd kiriku sees. Puhastati altarivõlvimaalingud, mis olid leitud lubja ja krohvi alt juba 1922. aastal. Krohvipinna alt vabastati sammaste vuugid. Kunstimuseumi restauraator Erik Põld puhastas kaks nädalat vahtrapuust krutsifiksi – Kristuse kuju ristipuul – mis on pea sama vana kui kirikki, olles sellel ajal Kadrinas perekond Undi võõrustada. See kuju oli paksu lubjakorruga üle võõbatud arvatavasti 1953. aasta remondi ajal.

Kadrina kiriku tornikiiver oli purustatud saksa suurtükimürsust, sest tornis oli asunud punaväe vaatluspunkt. 6. augustil 1941, kui rindejoon Kadrinasse oli jõudnud, süütasid punaväelased kiriku torni. Et sõjajärgsed aastad olid igati rasked igas eluolu aspektis, ei olnud tornikiivri taastamine esmatähtis. Nii oligi torn kaetud lameda katusega. Henn Unt püstitas aga esmapilgul hulljulgena tundunud eesmärgi taastada tornikiiver oma ajaloolises ilus ja suurus. Raha kogusid annetustena koguduse usinad liikmed. 1967. aasta kevadtorm lammutaski vana katuse ja töö, mis ei kulgenud viperusteta, võis alata. Tugev julge noormees, kes üksinda töö ette võttis, püstitas sõrestiku pisut viltu. Kuna sügis lähenes, tulid appi Restaureerimise Valitsuse insenerid isiklikult. Senitehtu lammutati, meister-noormees jäeti abitööliseks ning torn valmis õigeks ajaks.

7. oktoobril 1967 pandi tornikiiver püsti. Omaette sündmuseks oli risti äratoomine Tallinnast, sest kullatud rist koos muna ja alustoruga oli üle 6 meetri pikk.

1967.aastal sai kirikutorn uue kiivri ja muutus taas sihvakaks

Autole tuli see asetada nii, et ei tekiks kriimustusi. Rist ja muna ulatusid ettepoole autokabiini. Läbi Tallinna sõites tekitas see veos rahva seas suurt imetust. Kadrina kiriku väline ja sisemine ilu võidutsesid jälle! Pingeline aeg röövis peaaegu Henn Undi tervise. Tekkisid tasakaaluhäired. Aegamööda pinge siiski langes ja tervis taastus.

Kiriku seinäärsed mullavallid likvideeriti ning kõikjal laius silmailuks muruvaip. Pastor Arnold Friedrich Johann Knüpfferi, kes oli Kadrinas teeninud aastatel 1800-1843, sepisristiga tähistatud haud kiriku peasissekäigu kõrval tasandati ja muudeti ligipääsetavaks. 1969. aastal toodi Tallinnast tornikell. Peagi tuli pilpakatus asendada eterniidiga. Ikka töötas Henn Unt ja ikka leidis palju vabatahtlikke abilisi nii koguduse liikmete hulgast kui ka kaugemaltki. Pastori asjaajamise ajalikkus ning töökus olid edu pandiks. Henn Unt hindas kõrgelt koguduse juhatuse esimeeste Aleksander Kastemäe, August Kreutzvaldi ja Arnold Kastemäe teeneid.

Kirikuõpetaja põhitöö ei seisnenud kaugeltki koguduse majandusküsimuste lahendamises. Tavapärased jumalateenistused, armulauad, ristimistalitused, leeriõpetus, laulatused, muldasängitamised – see oli igapäevane ja loomulik, vaatamata sellele, kas õpetaja oli füüsilisest tööst väsinud või mitte. Juba tööleasumise aastal andis ta kõikjale teada, et tema külastab meeleldi vanu inimesi kodudes, sest kõigil pole ju võimalik kirikusse tulla. Tema arvates suhtusid (ja nii on tänapäevalgi!) noored vanadesse tihti hoolimatult või kartsid tülitada pastorit kojukutsega. Kui Henn Unt teatas, et vanade inimeste kodudes armulauale võtmine toimub tasuta ning ka sõidukulude eest pole vaja maksta, tõusis järsult armulauale võetute arv. Peagi kahekordistus koguduse liikmete arv.

Et Henn Unt oli hinge karjane sõna otseses tähenduses, näitab tema hoolitsus iga inimese eest, tema mure kogu ühiskonna käekäigu pärast. Juba 1960. aastal avaldab ta mõtteid, et alkoholil on inimese üle laastav mõju, et paljud noored on sattunud sellesse pahesse ega ole võimelised enam enesele aru andma. Paljud abielud on alkoholi poolt lõhutud. Isegi algkooliõpilased tarvitavad avalikult alkoholi. Jõululaupäeval tuli üks neist kirikust välja kanda, kuna hakkas seal oksendama. Alkoholi kaasabil satutakse ka kuritegelikule teele.

Kuigi N.Liidu tingimustes oli “kirik riigist lahutatud”, sekkus riik päris loomulikult kiriku ettevõtmistesse. Kõigeks tuli hankida luba või kooskõlastus. Kiriklikke surnuaiapühasid lubati läbi viia hilissuveni. Henn Unt leidis tee kirikutegevuse elavdamiseks. Hakati pidulikult tähistama

1969. aastal Tallinnast toodud tornikell lööb ka täna, ehkki mitte enam üksi ja hoopiski elektroonilise “kellamehe” abil.

Fotol on 1981.a. EELK Järva Praostkonna Sinodi jumalateenistusel osalenud koguduste esindajad ja õpetajad. Henn Undi kõrval peapiiskopp Edgar Hark

Koos külalistega Kadrina koguduse 745. aastapäeval, (paremalt esimene – õpetaja Harald Meri)

mitmesuguseid, ka mittekiriklike, tähtpäevi – emadepäeva, leskede püha, lõikuspüha jm. Päriskoguduse loomulik oli igal suvel tähistada koguduse, mille alguseks loetakse aastat 1231, aastapäevi. Tavaks võeti igakuine surnute mälestamine, kus laulis koguduse laulukoor. Laulukoori õpetas ja juhtas Hilja Unt.

Kogudus oli avatud nii sisse- kui ka väljapoole. Pastor Unt käis teenimas jumalateenistustel Eestimaa teistes kirikutes. Kadrina kogudus hakkas mitmesuguste tähtpäevade puhul kutsuma külalisi. 1960. aastal toimus siin Järvamaa praostkonna sinod. Osalejate seas olid kõik praostkonna õpetajad koos abikaasadega ja peapiiskop Jaan Kiivit. Andunud loodussõbrana korraldas Henn Unt külalistele ka meie kauni Neeruti looduse nautimise, kuigi liiklusvahendiks oli vaid veoauto, mille veokastis istepingid. Edaspidi leidis ikka põhjust külaliste kutsumiseks, olid selleks siis koguduse või pastoriga seotud tähtpäevad. 1976. aastal tähistati koguduse 745. aastapäeva ning Henn Undi 20 aasta täitumist Kadrina pastorina. Kadrinasse leidsid tee ka kõik neil aegadel ametis olnud peapiiskopid.

Mahukate heakorratööde tulemusena tasandati kiriku ümbrus ja korrastati A. F. J. Knüppferi hauaplats peaukse kõrval.

5. septembril 1965 peeti esmakordselt kuldleeri. Sellest sai ilus traditsioon pikkadeks aastateks. Soliidses eas koguduseliikmed, kellel möödus noorusaja leeriõpetusest 50 aastat, said veelkord õnnistatud. Ka peeti lugu kaunist kombest käia õnnitlemas koguduse kõrges vanuses liikmeid nende sünnipäevadel. Vanim neist jõudis 103. eluaastasse.

Kadrina koguduse majanduselus sai 1977. aastal teoks otsustav samm. Sai võimalikuks kogudusele oma maja ostmine aadressil Tapa tee 5. Väga sobivaks osutus maja asukoht – otse kalmistu kõrval. Ruumikas majas leidis kohta nii pastori eluruumideks kui ka koguduse kantselei sisseadmiseks. Kõik vajas muidugi remonti. Kadrina kogudusele omaselt leidis palju vabatahtlike abilisi. Vaatamata soliidsel vanusele olid Henn Undi käed tööd täis. Ei osanud ta jõude olla oma elupäevade lõpuni. Küttepuid lõhkus ta ikka ise. Viimsel elusügisel rõõmustas ta, et jõudis peenramaa õigeaegselt üles kaevata, ja seda 83. eluaastal!

9 viimast tööaastat kandis Henn Unt Järvamaa praosti töökoormat. Sellele oli eelnenud abipraosti amet. Tuli sageli sõita esinema Eestimaa erinevatesse kirikutesse.

Vasakult: Arnold Kastemäe, August Piiskoppel ja Henn Unt tööhoos.

Henn Unt lõi müüdi, nagu ei mindakski pastori ametist pensionile n õ väljateenitud puhkusepäevi pidama, vaid ollakse aktiivselt tööl elu lõpuni. Selline oli tema soov. Sama kaua pidas ta lugu ka oma harrastustest, mis olid alguse saanud küll juba noorpõlves. Tema vitaalsuse üks võtmetest peitus loodusläheduses, igakülgsest loodusest lugupidamisest ning armastuses. Perekond Unt oli üks esimesi, kes kohe pärast Kadinasse asumist ühines Eesti Looduskaitse Seltsi kohaliku sektsiooniga. Viibiti väga sageli kaunis Neeruti looduses, kus enamasti ka korrastustööd tehti. Ta oli väga hea ravimtaimede tundja ja ka usin koguja, kes oma teadmisi meelsasti teistelegi jagas. Perekond Unt oli hea kirjanduse austaja ja nautija. Hilja ja Henn Unt võtsid osa Raamatuühingu Kadrina a/o, mis loodi 1974. aasta sügisel, tööst.

Nii mõneski Kadrina kodus on tänaseni hoolega hoitud Henn Undi joonistusi, mis kunagi autorilt kingituseks saadud. Need on kaunid looduspildid, mille loomine tal jälle päevakorda tõusis, kui oli aeg pojale joonistamiskunsti saladusi õpetada.

Henn Undi lahutamatu kaaslane oli huumor. Ikka oli tema näol aval naeratus ja silmis lahke, sageli ka kelmikas pilk. Nii mõnigi nali oli seotud tema perekonnanimega. Suurimaks rõõmuks küpse ea päevadel olid lapselapsed, kellega koos-olemieks jäi peret väga hoidva ja armastava vanaisa aeg siiski lühikeseks.

Õnn ja rõõm oli olla armastatud abikaasa, isa, äi ja vanaisa

Leerilapsed 1961.aastal...

... ja Kuldleeri "lapsed" aastal 1968

Et usu tagakiusamise ja naeruvääristamise ajal kulges Kadrina koguduse elu normaalselt, oli suuresti Henn Undi isikupäraselt vaoshoitud ja targa toimetamise/koguduse teenimise tulemus ja teene. Vaimult rikka inimesena said selle paistet kogeda paljud, kellel oli õnn viibida tema lähedal.

Nii loomulikult ja lihtsalt, kui ta oli elanud, toimus ka tema lahkumine siit maisest ilmast. Ta tunnetas oma päevade pikkust ja teadis, et kord see lõpeb. 1986. aasta oktoobrikuu viimase pühapäeva jumalateenistused pidas ta nii Kadrinas kui ka Ilumäel. Järgmisel päeval oli ta juba Tallinnas arstide hoole all. Kuigi operatsiooni tulemusena selgus, et Rakvere arsti diagnoos ei leidnud kinnitust, häabus jõud südames siiski pikkamisi. Süda seiskus laupäeval, 22. novembril 1986. Järgmisel päeval, surnute mälestuspühal, sai kogudus oma õpetaja surmateate.

Tema elu oli kulgenud Jumala juhtimisel kooskõlas iseenda, oma koguduse ja kaasinimestega. Ta oli jaganud teistele seda, mida oli antud tema hinge rikkuseks ja jagamiseks. Tema elu kredo oli laulusalmis, mida armastas ta üle kõige:

*Näed sa teisi nutmas ,ära mine sa
nendest külmalt mööda , kuula hoolega!
Ehk üks väike sõna armastuse väes
trööstida võib seda, kellel silmad vees.*

Auväärt õpetaja viimased leerilapsed Kadrinas 1986.aastal

Fotomälestus tornikiivri taastamise ajast 1967, kui kiriku ümbrus ja kalmistu teed olid täis ehitusdetalle ja –materjale. Tornikiivri sõrestik tehti valmis maa peal.

PÕUA AJAL

Henn Unt

Hallrüüne, tühjusest haigutav maa
tinana õlule vaotab.

Liiv. Ümbrus siin elava laibana
nukrust vaid laiali laotab.

Kui hullunu keerutab tuulispask,
ta pilvile tugipuid rajab.

All maakide aitades leiduv vask
nii kärsitult kaevureid vajab.

Raudtorne tondina sirutand käe
ring tuimusest tukkuvaid müüre.

Sääl, üle kuumusest kõrbenud mäe
näeb lahjunud kaameli küüre.

Stepp. Alasti kooritud söödaraal
on hulkumas kitsede kari.

Ja karjus kannul kui iidsuse maal –
eit ratsutab eeslil kui vari.

Suvel 1954

ÕINE VAHETUS

Henn Unt

Kuu kahvatu jälgimas liikujaid teel,
neid, kodu kel kusagil kaugel.

Töökohani palju on astuda veel,
kui higi ju võidutseb laugel.

Päev lisandub päevale aegade võös,
ööl puhkuseks anda ei mahti.

Kuuvalgel kui vaimud kõik kibedas töös,
on pinget, et unest saaks lahti.

Jäänd seltsiks vaid kõrguses tähtede ilm
ja varjud on lahkuma visad.

Taas koidu eel puhkama jääda võib silm,
seks laagri teel sammu veel lisad.

Saab selgeks siin kuningas Taaveti hüüd
“Kas ööd on veel palju, mu valvur?”

ja sellele lisandub sundjate püüd,
et enam teeks väsinud kaevur.

Suvel 1950

**TEKST: HILJA UNT JA TIJU UUSKÜLA
FOTOD PEREARHIIVIST JA ERAKOGUDEST
KUJUNDUS JA KÜLJENDUS: THR Neeruti Seltsi
Toimetised, A-523, Kadrina 2003**

*Ostes käesoleva trükise, toetate kodupaiga kultuuriloo
jäädvustamist ja Neeruti Seltsi, kes nimetatud tegevuse
oma südameasjaks on võtnud.*

Isa, poja ja püha vaimu nimel... Su nimi on Tiina.

Sajad lapsed said õnnistuse Henn Undi käe läbi.